

M.e.r. voor waterplannen, hoe eerder hoe beter

Deze factsheet bevat voorbeelden van de aanpak van waterplannen en m.e.r. en een aantal tips voor het planproces voor de komende waterplannen.

Waarom nu relevant?

In 2015 moeten op verschillende bestuursniveaus nieuwe waterplannen zijn vastgesteld. In 2013 vinden de gebiedsprocessen plaats om de waterplannen in te vullen. De gebiedsprocessen en het vaststellen van waterplannen komen voort uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

De waterplannen moeten iedere 6 jaar worden herzien. De eerste generatie waterplannen is vastgesteld in 2009. Bij meerdere van deze waterplannen is de m.e.r.-procedure doorlopen ter ondersteuning van de besluitvorming. De positieve en negatieve ervaringen met m.e.r. voor deze plannen zijn geëvalueerd. Daardoor kan het instrument m.e.r. bij de volgende generatie waterplannen effectiever worden ingezet.

Voorbeeld: waterplannen Zuid-Holland

In Zuid-Holland waren veel keuzes al gemaakt voordat de m.e.r.-procedure van start ging. De provincie en waterschappen kozen er voor om in het MER het voorgenomen beleid te beoordelen op (positieve en negatieve) milieueffecten en bij een aantal thema's mogelijke alternatieven in beeld te brengen. De alternatieven gaven opties aan om het beleid nader in te vullen of bij te sturen op basis van milieueffecten. De conclusie was dat het voorgenomen waterbeleid overwegend positief scoort op milieueffecten. Het MER heeft geleid tot aanbevelingen voor de uitwerking van maatregelen. (Meer informatie? Zie [project 2129](#)).

Wat is een waterplan?

In Nederland worden waterplannen gemaakt op verschillende bestuursniveaus: landelijk, provinciaal, gemeentelijk en door waterschappen.

Waterplannen		
Rijk	Nationaal Waterplan Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren	Stroomgebied- beheerplannen KRW (Rijndelta, Maas, Schelde, Eems)
Provincie	Water(huishoudings)plannen	
Waterschap	Waterbeheerplannen	
Gemeente	Gemeentelijke waterplannen	

In de plannen wordt het waterbeleid voor de korte en langere termijn vastgelegd (bijvoorbeeld voor grondwaterwinningen en aanwijzing van waterbergingsgebieden). Ook worden concrete maatregelen benoemd om onder andere de waterkwaliteit te verbeteren. Het Nationaal Waterplan en de provinciale waterplannen gelden voor de ruimtelijke aspecten als *structuurvisies* in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Er is een sterke link tussen water- en omgevingsbeleid.

Voor verschillende waterplannen is de m.e.r. procedure doorlopen. Waterbeheerders werkten daar vaak intensief in samen. Soms werd één MER opgesteld voor meer plannen (provinciale waterplannen en waterbeheerplannen).

Wanneer starten met het m.e.r.?

Op initiatief van de Provincie Zuid-Holland hebben provincies en waterschappen, Commissie m.e.r. en adviesbureau DHV (schrijver van het MER voor de Zuidhollandse waterbeheerders) de m.e.r.-procedures voor de waterplannen uit 2009 geëvalueerd. Uit deze evaluatie blijkt dat m.e.r. in deze ronde vooral een bijdrage aan het planproces en de onderbouwing van het beleid heeft geleverd. Dit komt omdat veel keuzes vooraf al waren gemaakt.

De waterplannen van provincies en waterschappen waren het eindresultaat van soms langdurige gebiedsprocessen. In deze gebiedsprocessen zijn belangen afgewogen en is op die manier draagvlak gecreëerd voor beleidskeuzes en maatregelen. De m.e.r.-procedure is pas daarna gestart. De ruimte voor alternatieve oplossingen was daardoor vaak beperkt en het MER is met name ingezet als een toetsing achteraf.

Voorbeeld: waterplannen Noord-Brabant en Limburg

Bij het opstellen van het MER kwamen de provincie en waterschappen in Noord-Brabant en Limburg tot de conclusie dat veel keuzes al gemaakt waren en dat de speelruimte voor alternatieven klein was. Het MER is gebruikt om risico's op negatieve effecten en kansen voor milieuwinst in beeld te brengen voor de nadere uitwerking van maatregelen. Omdat veel maatregelen gericht zijn op het milieu- en natuurbelang bleek dat risico's beperkt zijn en zich vooral voordoen tijdens uitvoering (bijvoorbeeld verstoring tijdens graafwerkzaamheden, het vrijkomen van fosfaat bij verhoging van grondwaterstanden en effecten van bepaalde maatregelen voor het landschap). De aanpak van Noord-Brabant en Limburg heeft gezorgd voor een overzicht van aandachtspunten voor de verdere besluitvorming en uitwerking.

(Meer informatie? Zie [project 2041](#) en [2202](#)).

Waterplannen Fryslân

De provincie en het waterschap in Fryslân kozen er voorafgaand aan de m.e.r.-procedure voor om het beleid van een vast waterpeil op de Friese boezem te continueren. Uit de Passende beoordeling – die onderdeel uitmaakt van het MER – bleek dat dit vaste waterpeil leidt tot significante negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Een 'natuurlijk peil' zou minder of geen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden. Om de doelen voor de natuurgebieden toch te halen is een fors pakket aan maatregelen nodig (zoals een gebiedseigen peilbeheer of intensief beheer). In het definitieve waterplan is daarom een monitoringsprogramma vastgelegd. Ook is opgenomen dat wanneer daaruit blijkt dat er negatieve effecten optreden deze maatregelen (en indien nodig nog extra maatregelen) zullen worden genomen.

(Meer informatie? Zie [project 2027](#)).

Ook het planproces voor het Nationaal Waterplan is geëvalueerd, wat heeft geleid tot aandachtspunten voor het planproces voor het Deltaprogramma en het volgende Nationaal Waterplan, inclusief de rol van milieueffectrapportage daarbij.

Tips voor toekomstige waterplannen

Een vroeg in het planproces gestart m.e.r. geeft de mogelijkheid om systematisch en objectief milieu-informatie te verzamelen. Informatie over de (milieu)effecten, het 'doelbereik' en de onderlinge beïnvloeding van beleidskeuzes en alternatieven maakt de gevolgen van keuzes helder. Hiermee komen risico's en kansen vroeg in beeld en voorkom je verrassingen later in het proces.

Vroeg in de planvorming starten met m.e.r. en advies vragen aan belanghebbenden en betrokkenen, geeft inzicht in het draagvlak of het ontbreken ervan voor de plannen.

Welke (milieu)aspecten zijn van belang?

Het doel van de waterplannen is vooral het tegengaan van wateroverlast en het verbeteren van de ecologische en chemische waterkwaliteit. De plannen zijn er dus vooral om milieuproblemen op te lossen of te voorkomen. De milieueffecten van de waterplannen blijken dan ook vaak positief en er is meestal geen sprake van conflicterende belangen, een enkele uitzondering daargelaten.

Tips voor toekomstige waterplannen

In het MER moet aan bod komen of de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden behaald worden, wat de mogelijke knelpunten zijn en eventueel welke extra (generieke) maatregelen nodig zijn om de doelen te behalen. Dit is vooral belangrijk voor Natura 2000-gebieden met een 'sense of urgency'. Dit zijn gebieden waarvan de watercondities (grondwater- en/of oppervlaktewater, kwantiteit en/of kwaliteit) snel moeten worden aangepakt, omdat de instandhoudingsdoelstellingen voor een of meer habitattypen of soorten zo bedreigd worden dat gevreesd wordt voor het voortbestaan daarvan.

Een gevoeligheidsanalyse voor maatregelen waarvan de milieueffecten nog niet duidelijk zijn geeft informatie over mogelijke risico's (zoals het risico op significant negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden) en over kansen (zoals de combinatie van waterberging en natuur).

De KRW verplicht waterbeheerders tot maatregelen om de waterkwaliteitsdoelen (chemische en ecologische) te halen. Het MER geeft inzicht in de milieueffecten van het plan en of de doelen van zowel de KRW en Natura 2000 gehaald worden. Knelpunten worden daarmee gesignaleerd en er ontstaat een beeld van welke maatregelen (aanvullend) nodig zijn. Eventuele fasering of verlaging van de doelstellingen kan op basis hiervan worden onderbouwd in het waterplan.

Meer informatie?

Meer informatie vindt u op www.commissiemer.nl

U kunt uw vraag ook stellen aan de helpdesk:

- 030-234 7666
- kennisplatform@eia.nl

De informatie in deze factsheet is bedoeld als algemene handreiking voor de praktijk, maar bevat nadrukkelijk geen specifiek advies voor individuele situaties. U kunt hier geen rechten aan ontleen.

Factsheet nr. 31, versie 5 december 2012